

*Anexa nr. 4
la Hotărârea Consiliului INJ
nr. 2/4 din 17.02.2023*

CURRICULUM

la disciplina

„EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI ÎN MATERIE PENALĂ”

(candidați la funcții de judecător și de procuror)

AUTOR:
Anatolie MUNTEANU,
formator INJ

_____ **AVIZAT**
Director interimar
Ecaterina POPA

I. PRELIMINARII

Exercitarea reacției statului, și prin el a întregii societăți, față de fapta socialmente periculoasă, urmează să fie materializată prin executarea efectivă de către condamnat a unei pedepse echitabile cu fapta comisă, care trebuie să asigure un mijloc de corectare și de reeducare a condamnatului. Realizarea scopurilor respective reprezintă eficiența justiției penale, deoarece simpla izolare a persoanei nu este o garanție a modificării comportamentului infracțional și renunțarea la comiterea în viitor a unor fapte incriminate de legea penală. Este oare penitenciarul un loc mai bun pentru reeducarea infractorului decât societatea? În contextul acestei întrebări, măsurile alternative la detenție ar fi un răspuns așteptat la suprapopularea penitenciarelor. Tocmai aici intervine balanța tuturor măsurilor punitive și permissive care urmează a fi aplicate în faza de punere în aplicare a sentințelor penale, pentru a modela individului un comportament social-util, iar determinarea marjei acestor măsuri trebuie apreciată și aplicată de către acea autoritate care nemijlocit asigură supravegherea comportamentului acestuia.

Activitatea Sistemului Administrației Naționale a Penitenciarelor este menită să asigure realizarea politicii de stat în domeniile punerii în executare a pedepselor penale privative de libertate; măsurii arestului preventiv; sancțiunii arestului contravențional și a măsurilor de siguranță aplicate deținuților.

Experiența în acest domeniu statuează asupra mai multor carențe determinate atât de factori obiectivi: imperfecțiunea cadrului normativ, volumul neproportional calității managementului de lucru, etc., dar și celor subiectivi: capacitatea judecătorului/procurorului de a organiza lucrul, etica și deontologia profesională, etc.

Reieșind din circumstanțele enunțate, curriculumul în cauză derivă din abordarea celor mai caracteristice deficiențe de ordin procesual privitor la faza de trimitere spre executare și punere în executare a hotărârilor judecătorești constituind un document directoriu ce determină competențele profesionale necesare integrării și buneii manifestări în exercitarea atribuțiilor de procuror sau de judecător. În acest sens, cursul are drept scop punerea în atenția audiențelor a celor mai noi prevederi ale legislației în materia executării hotărârilor judecătorești, a practicii judiciare naționale și a deficiențelor acestora care afectează calitatea actului justiției, precum și familiarizarea cu jurisprudența CtEDO relevantă subiectului.

Curriculumul este elaborat pentru a oferi cât mai multe informații utile candidaților la funcția de judecător sau de procuror pentru a înțelege importanța fazei executării hotărârilor judecătorești pentru efectele procesului în întregime, dar și pentru a-și forma deprinderi practice privitor la punerea în aplicare a prevederilor legii, de a se orienta corect în diverse situații practice, ajutându-i pe audienți să adopte soluții procesuale corecte.

II. COMPETENȚE

Prin studiul disciplinei audientul va obține următoarele competențe:

- să identifice momentul rămânerii definitive a hotărârilor judecătorești;
- să cunoască organele care asigură punerea în executare a hotărârilor;
- să conștientizeze importanța și valoarea deciziilor adoptate în calitate de judecători și de procurori din perspectiva realizării sarcinilor pedepsei penale;
- să deprindă tehnici de întocmire a actelor legate de trimiterea spre executare a hotărârilor judecătorești;
- să cunoască realitatea mediului penitenciar în RM prin prisma recomandărilor organismelor internaționale și impactul acestuia asupra comportamentului deținuților;

- să poată alege corect măsura de pedeapsă care răspunde solicitărilor făptuitorului, despăgubește victima infracțiunii și garantează o societate sigură.

III. PRINCIPALELE OBIECTIVE

La sfârșitul studiului disciplinei audientul va fi capabil:

- să identifice procedeele și consecutivitatea aplicării acestora pentru asigurarea trimiterii spre executare a hotărârilor judecătorești;
- să estimeze impactul deficiențelor apărute la punerea în executare a hotărârilor judecătorești în materie penală asupra procesului penal;
- să determine competențele organelor abilitate cu funcții de punere în executare a hotărârilor judecătorești;
- să aplice jurisprudența CtEDO și standardele internaționale recunoscute de Republica Moldova în materia executării hotărârilor judecătorești în materie penală.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Denumirea disciplinei	Formator	Semestrul	Total ore	Ore curs	Ore practice	Evaluarea
Punerea în executare a hotărârilor judecătorești în materie penală	Anatolie Munteanu	II	30	8	22	Evaluare continuă a activității / Examen final

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. d/o	TEMATICA	Ore curs	Ore practice
1.	Sistemul execuțional-penal al pedepselor privative de libertate. Tendințe de dezvoltare (Sistemul progresiv de executare). Impactul asupra gradului de siguranță socială.	1	2
2.	Interacțiunea sistemului administrației penitenciare cu alte organe parte ale justiției penale.	2	6
3.	Alternative la detenție. Sancțiuni și măsuri comunitare. Implicarea comunității.	3	8
4.	Comitetul European pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (CPT). Normele CPT. Mecanismul Național de prevenire a torturii în locurile de detenție.	2	6
TOTAL		8	22

VI. UNITĂȚI TEMATICE

Unități tematice	Strategii didactice/ Resurse logistice	Lucrul individual
<p>Tema 1. Sistemul execuțional-penal al pedepselor privative de libertate. Tendințe de dezvoltare (Sistemul progresiv de executare). Impactul asupra gradului de siguranță socială.</p>		
<p style="text-align: center;">Ore de curs</p> <p>Structura Sistemului Penitenciar. Legea cu privire la Sistemul Administrației Naționale a Penitenciarelor. Precondiții pentru implementarea regimului progresiv.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Instituțiile penitenciare, amplasare; 2. Organizarea detenției: serviciile de bază; 3. Impactul sistemului penitenciar asupra recidivei infracționale; 4. Diferențierea condițiilor de corectare și reeducare a condamnaților și clasificarea instituțiilor penitenciare pentru individualizarea executării pedepsei; 5. Modul de funcționare a regimului progresiv. Descrierea situației actuale în sistemul penitenciar din RM (opțional); 6. Clasificarea și repartizarea deținuților (Regulile Europene: Rec 2003-23, 2006-2, CM/REC 2014-3); 7. Planul individual de executare a pedepsei; <p style="text-align: center;">Ore practice</p> <p>Scopul sistemului execuțional-penal:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) intrarea și parcursul condamnaților în sistemul penitenciar; b) impactul pedepsei asupra siguranței societății; c) factori ce influențează recidiva infractorilor; d) instrumente de evaluare a nevoilor și riscurilor deținuților la etapa de clasificare și repartizare. Studiu de caz. e) schimbarea regimului de detenție. Competențe și criterii de evaluare. f) evaluarea realizării Planului individual de executare a pedepsei la eliberarea condiționată înainte de termen, prevăzută de art. 91 CP. 	<p>Prelegere cu suport vizual, Power Point, laptop, videoproiector. Note de curs.</p> <p>Tablă flipchart.</p> <p>Studiu de caz. „Penitenciarul nou” „Atac asupra colaboratorului” „Cazul IP 13”</p> <p>Tablă flipchart.</p> <p>Implicarea specialiștilor ANP</p>	<p>Lectura unor surse bibliografice Dezbateri.</p> <p>Vizită de lucru în instituțiile penitenciare. Lucru în grup.</p> <p>Soluționarea spețelor. Lucru în grup. Joc de rol.</p>
<p>Tema 2. Interacțiunea sistemului administrației penitenciare cu alte organe parte ale justiției penale.</p>		
<p style="text-align: center;">Ore de curs</p> <p>a) Interacțiunea SP cu Inspectoratul Național al Probațiunii:</p>	<p>Prelegere cu suport vizual, Power</p>	<p>Lectura unor surse</p>

<p>- pregătirea către eliberare;</p> <p>- suport pentru revenirea în societate;</p> <p>b) Interacțiunea cu organele procuraturii:</p> <p>- sesizarea procurorului de către angajații instituției penitenciare în calitate de organ de constatare a infracțiunilor;</p> <p>- chestiunile care urmează să fie soluționate de către instanță la executarea pedepsei – participarea procurorului;</p> <p>- sesizarea procurorului în cazul constatării urmelor de violență, tratamente cu cruzime, inumane sau degradante ori de alte rele tratamente sau în cazul în care persoana condamnată acuză violență;</p> <p>- informarea procurorului privind aplicarea forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc;</p> <p>- permisiunea de acordare a întrevederii prevenitului;</p> <p>c) Interacțiunea SP cu instanțele judecătorești:</p> <p>- trimiterea spre executare a hotărârii judecătorești de condamnare;</p> <p>- chestiunile care urmează să fie soluționate de către instanță la executarea pedepsei – delimitarea competențelor de judecare;</p> <p>- permisiunea de acordare a întrevederii prevenitului</p> <p style="text-align: center;">Ore practice</p> <p>a) Speța nr. 1 privind particularități și metodologia de investigare a cazului;</p> <p>b) Speța privind cazul din Penitenciarul nr. 3-Leova;</p> <p>c) Locul judecării chestiunilor la art. 469, 473¹ și 473² din Codul de procedură penală.</p>	<p>Point, laptop, videoproiector.</p> <p>Note de curs</p> <p>Anexă Tabel 1</p> <p>Anexă Tabel 2</p> <p>Anexă Ord. 77:</p> <p>„Regulamentul cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant”.</p> <p>Implicarea specialiștilor INP</p> <p>Materiale Video – Cazul nr. 1”Cazul IP 13”</p> <p>Materiale Video – Cazul nr. 2</p> <p>Studii de caz (3 spețe)</p> <p>Vizită de studiu</p>	<p>bibliografice</p> <p>Dezbateri.</p> <p>Întocmirea proiectelor de acte.</p> <p>Întocmirea referatelor pe grupe cu teme diferențiate</p> <p>Discutarea materialelor video.</p> <p>Rezolvarea spețelor.</p>
<p>Tema 3. Alternative la detenție. Sancțiuni și măsuri comunitare. Implicarea comunității</p>		

<p style="text-align: center;">Ore de curs</p> <p>a) Pedepsa cu închisoarea și drepturile omului; b) Utilizarea excesivă a detenției; c) Utilizarea neconformă a măsurilor alternative la detenție; d) Sancțiuni și măsuri comunitare – avantaje. Rolul comunității.</p> <p style="text-align: center;">Ore practice</p> <p>a.1 Condițiile materiale de detenție; a.2 capacitatea de proiectare, capacitatea operațională și rata de ocupare; a.3 cauzele supraaglomerării; b.1 factorii ce determină utilizarea excesivă a detenției: opinia publică, calitatea cooperării între diferiți actori procesuali, arestare abuzivă, lipsa alternativelor; c.1 alternativele care iau în considerare statutul soci-economic al infractorului și cerințele de reabilitare ale acestuia, lipsesc de cele mai multe ori. Prevederile CPP la capitolul alternative la detenție. d.1 este oare penitenciarul un loc mai bun decât societatea pentru a reeduca persoana?</p>	<p>Prelegere cu suport vizual, Power Point, laptop, Videoproiector Note de curs</p> <p>Studiu de caz. Tablă flipchart.</p> <p>Implicarea specialiștilor ANP</p> <ul style="list-style-type: none"> - liberarea condiționată înainte de termen, art. 91 din Codul Penal; - liberarea de la executarea pedepsei a persoanelor grav bolnave, art. 95 din Codul penal; - controlul judiciar; - cauțiunea; - arestul la domiciliu; - SMC față de minori; - comunitatea terapeutică. 	<p>Braistorming, lectura surselor din lista bibliografică</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kalashnikov c. Rusiei</i>, 15 octombrie 2002 – condițiile nesănătoase, supraalomerarea; • <i>Melnik c. Ucrainei</i>, 28 martie 2006 – compatibilitatea sănătății reclamantului cu șederea sa în detenție • <i>Gavriliță c. României, Gagiu c. României, Petrea c. României</i> – asistența medicală în detenție <p>Soluționarea spețelor. Lucru în grup. Joc de rol.</p>
<p>Tema 4. Comitetul European pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (CPT). Normele CPT. Mecanismul Național de prevenire a torturii în locurile de detenție.</p>		
<p style="text-align: center;">Ore de curs</p> <p>Convenția Europeană pentru prevenirea torturii sau a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante. (Strasbourg, 26.11.1987, în vigoare pentru RM din 01.02.1998) Mandatul CPT. Custodia poliției. Penitenciarele. Instituțiile de psihiatrie. Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante; New York, 10.12.1984</p>	<p>Curs-prelegere. Proiector/laptop</p>	<p>Brainstorming, discuții tematice cu reprezentantul RM în CPT</p>

<p>Protocolul Opțional la Convenția ONU împotriva torturii, adoptat la 18 decembrie 2002 în cadrul celei de-a cinezeci și șasea sesiuni a Adunării Generale a Națiunilor Unite prin rezoluția A/RES/57/199.</p> <p style="text-align: center;">Ore practice</p> <p>Impactul vizitelor CPT în Moldova. Conținutul împuternicirilor CPT:</p> <ul style="list-style-type: none"> - acces pe teritoriul statului și dreptul de a se deplasa fără restricție; - acces nelimitat în orice loc unde persoanele sunt private de libertate, inclusiv dreptul de a se mișca în interiorul acestor locuri fără restricție; - accesul la informații complete în locurile unde sunt ținute persoanele private de libertate; - accesul la informații disponibile statului, care sunt necesare Comitetului pentru a-și îndeplini sarcinile; - interviuarea persoanelor private de libertate și comunicare liberă cu oricine care ar putea oferi informații utile. <p>Executarea hotărârilor judecătorești privind internarea în instituțiile de psihiatrie prin prisma Normelor CPT. Constituirea la nivel național a MNPT. Ariile de conlucrare cu organele procuraturii. Suport la examinarea de către instanțe a plângerilor asupra condițiilor de detenție.</p>	<p>Studiu de caz. Proiector/laptop</p>	<p>Vizită de studiu în penitenciar sau o instituție de psihiatrie (în funcție de conjunctură)</p> <p>Elaborarea unui Raport de evaluare a locurilor de detenție.</p> <p>Soluționarea spețelor. Lucru în grupuri tematice. Modelare de caz.</p>
---	---	--

VII. EVALUAREA

A. Evaluarea continuă se va realiza prin:

- participarea audiențelor în cadrul seminarelor;
- realizarea activităților individuale/în grup;
- răspunsuri orale, participare la dezbateri/studii de caz;
- redactarea unor acte în baza temelor studiate;
- susținerea unei testări obligatorii care va conține sarcini cu obiective de măsurare a cunoștințelor, capacităților și competențelor/aptitudinilor profesionale;
- pregătirea unui referat pe o problemă propusă pentru activitățile individuale.

B. Evaluarea finală se va efectua prin examen, în bază de test, care va conține întrebări teoretice și practice în domeniul punerii în executare a hotărârilor judecătorești în materie penală.

VIII. BIBLIOGRAFIE

1. Codul de executare al Republicii Moldova;
2. Statutul executării pedepsei de către condamnați, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 091, 2006;
3. S.Carp, C.Osadcii, O.Rusu. Drept execuțional penal, Centrul poligrafic Academia „Ștefan cel Mare”, Chișinău, 2007;
4. P. Zidaru. Drept execuțional penal. București, ALL BECK, 2001;
5. Nicolae-Anghel Nicolae. Dreptul executării sancțiunilor penale. Editura Universității Titu Maiorescu. București, 2001;
6. M. Lașcu, S. Mantaluța. Drept execuțional-penal. Chișinău, 2003;
7. A. M. van Kalmthout. Reintegrarea socială și supravegherea infractorilor în opt țări ale lumii. Sitech. Craiova, 2004;
8. Н. А. Белый. Пенитенциарное право Республики Молдова. Кишинёв, 2001;
9. Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor ori Pedepselor inumane sau degradante. CPT/inf/E (2002);
10. Jurisprudența CtEDO, disponibilă pe site-ul: www.hudoc.echr.coe.int;
11. https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/compendium/R_ebook.pdf Compendiu de standarde și norme ONU în domeniul prevenirii infracționalității și justiției penale;
12. http://www.avp.ro/mnp/legi/ansamblu_reguli_mnp.pdf Ansamblul de reguli minime ale națiunilor unite pentru tratamentul deținuților (regulile Nelson Mandela);
13. <https://torture-prison.eu/wp-content/uploads/2017/07/Regulile-europene-pentru-penitenciare.pdf> Regulile penitenciare europene;
14. <https://rm.coe.int/168070c09b> Regulile Europene privind sancțiunile și măsurile comunitare (2017)3;
15. <https://rm.coe.int/16806f40e3> Recomandarea Rec(2006)13 a Comitetului de Miniștri al statelor-membre privind detenția provizorie, condițiile în care are loc aceasta, precum și aplicarea garanțiilor împotriva abuzului.